

BANYODA

Hayat

Büyük Ressamlar Ansiklopedisi: 19

Edgar Degas

Empresyonistlerden biri olarak tanınan, fakat klasik tarzdan da uzaklaşmayan Edgar Degas, varlıklı bir ailenin oğluydu. Birçok insanın kaderi olan yoksulluk, anlaşılammak, onun bilmediği şeylerdi. Buna rağmen, hiç evlenmedi ve ömrünce derbeder bir hayat yaşadı.

D

EGAS ölüm yatağındaiken yanındakilere: «Mezarımın başında nutuk falan işemem» dedi, sonra birdenbire fikrini değiştirerek arkadaşı ressam Forain'e döndü:

— Yalnız, sen bir, iki söz söylersin, «Resim çizmesini pek severdi» dersin...

Bu tek cümle Degas'ın bütün hayatını çok veciz bir şekilde özetliyordu.

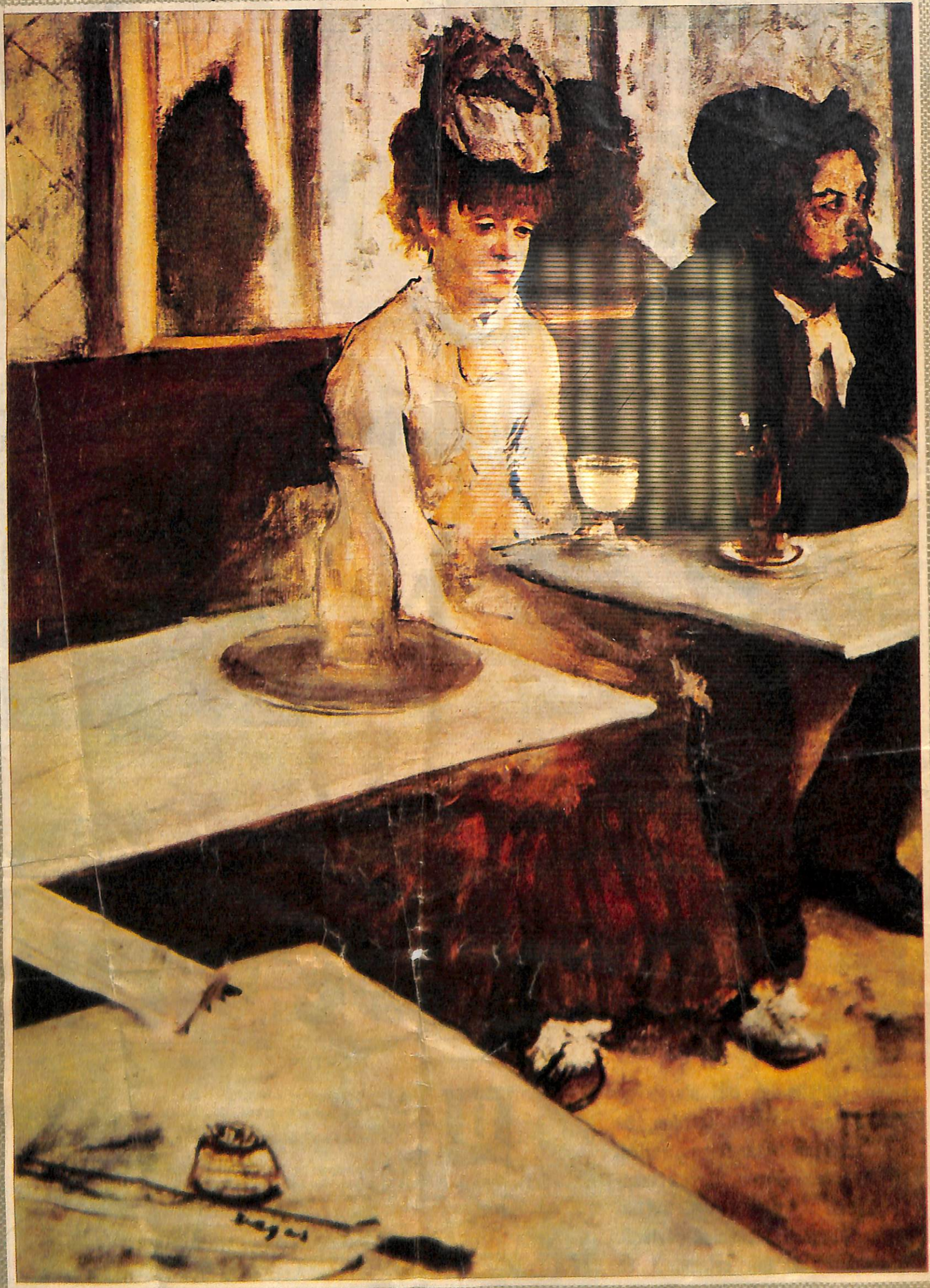
Gerçekten de Degas resim çizmesini pek severdi. Büyük ressam bu dersi Ingres'den almıştı. Degas 31 yaşındayken 85'lik üstatla ilk defa tanışmış, Ingres ona: «Boyuna resim çiz» demişti. «İster baka baka, ister ezbere, hiç durmadan resim çiz... Büyük bir ressam olursun.»

Daha sonra Degas da başkalarına aynı öğüdü vermiş, «Bir konuyu on kere, hatta yüz kere işlemelidir» demiştir. «Sanatta hiç bir şey gelişigüzel yapılmış gibi görünmemeli, düşünce taşına işlenmiş hissini vermelidir.»

Gene Degas şöyle der:

— Gördüğünüzü kopya mı ediyorsunuz? Olur. Ama, en iyisi, gözlerinizi kapadığınız

LÜTFEN ÇEV
LÜTFEN ÇEV

MEYHANEDE

BALE SAHNESINDE PROVA

AT YARIŞLARINDA

zaman zihninizde görmeye devam ettiğinizi çizmelisiniz.

Edgar Degas 19 temmuz 1834'te Paris'te varlıklı bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası Amerika ile ilişkileri olan büyük bir iş adamı, bir bankardı. Annesi New Orleans'ta doğup büyümüş bir Fransızdı, babası onunla İtalya'da tanışıp evlenmişti. Baba Degas bir iş adamıydı ama, sanata karşı büyük bir ilgisi vardı, evi birçok ünlü ressamın tablolarıyla doluydu. Küçük Degas da ilk sanat zevkini bunlardan almıştı. Yalnız, babası onun ressam olmasını aklından bile geçirmiyor, oğlunu avukat yapmak istiyordu.

Degas çok içli bir çocuk olarak tanınıyordu. Yaşlıları arasına karışmıyor, kendini oyundan çok, okumaya veriyordu. Edebiyat, müzik, resim onun en sevdiği şeylerdi. Okulda ciddiliği ve çalışkanlığı ile dikkati çekmiş,

da olduğu gibi burada da kendini derslerine vermiş, gece-gündüz çalışıyordu. Atelye çalışmalarından artakalan zamanlarında kitap okuyordu. Sanat tarihi, resim tekniği kitaplarının yanı sıra elinden düşmeyen bir kitap da Dante'nin «İlahî Komedi» siydi.

Delikanlının inadı karşısında en sonunda babanın yüreği yumuşadı. Artık Degas babasının bağladığı aylıkla, ufak bir daire tutmuş, daha rahat çalışma imkânı bulmuştu. Paris'in maceralı hayatına ilgi duymuyor, boş vakitlerini müzelerde eski üstatların eserlerini incelemekle, kopya etmekle geçiriyordu. Okulda Ingres'in öğrencilerinden olan Louis Lamothe'un yanında çalıştığı için bu büyük ressama karşı derin bir hayranlık beslemeye başlamıştı. Ertesi yıl, (1856) ilk defa İtalya'ya gitti, orada da İtalyan Renaissance ressamlarının eserlerini inceledi. Bu klasik etki Degas'ın bütün eserlerinde de-

birakmışlar, hayattan alınmış sahneleri işliyorlardı. Degas da onların yolundan gitti, bale temsilleri, at yarışları, çalgıcılar gibi, Paris'in hareketli hayatını işlemeye koyuldu. «Matmazel Fioche Pınar Balesinde» adındaki tablosu bu dönemin en güzel eserlerinden biridir.

Hareket Degas'ı sarmış, sanatına yeni bir kudret kazandırmıştı. At yarışlarında boyuna resim çiziyor, uçan bacakların hızını kâğıt üzerine geçirmeye çalışıyordu. Sonra eve geliyor, küçük küçük at modellerini önüne dizerek, onlara bir şekil vererek tablosunu işlemeye başlıyordu. Bütün merseli hareket halindeki bir şeyin bir an içindeki görünüşünü tespit edebilmektir. Bale sahnelerindeki hareketleri tespit eden tablolarındaki uçuk renkler enstantane bir fotoğrafı ne kadar andırır!

Degas'ın kardeşi René Degas, New Orleans'ta pamuk ticaretiy-

kazanmış bulunuyordu. Empresyonistler arasında sayılmakla beraber, bu yeni resamlara yöneltilen şimşeklerden uzak kalıyor, eserlerindeki klasik hava onu ağır tenkitlerden kurtarıyordu.

Degas kendini mutlu sayabilirdi: Birçok ressamın kaderi olan yoksulluk, anlaşılammak, hastalık onun pek bilmediği şeylerdi. Öyleyken, gene de üzerine pek karamsar bir görüş gelmişti. Tek rahatsızlığı gözlerinin zayıflığıydı; bunu da büyütüyor, daima kör olmak korkusu içinde yaşıyordu.

Degas, birçok bakımlardan Michelangelo'ya benzetilebilir: İkisi de hiç evlenmemişlerdi, ikisi de insandan kaçarak tanınıyordu; ikisi de yaklaşan bir ölüm korkusu içinde buldukları halde, çok uzun yaşamışlar, son yıllarına kadar eser vermişlerdir. Michelangelo gibi Degas da avuntuyu edebiyatta, felsefede bulmuş, o da şiir yazmıştır.

Degas açık sözlülüğüyle, iğneli diliyle tanınmıştı. Bir gün bir kadınla aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir:

— Oğlum resim yapıyor. Tabiat manzaralarını tıpatıp benzetiyor.

— Oğlunuz kaç yaşında?

— On beş.

— Bu kadar genç olduğu halde hayalden böylesine uzak ha? Yazık, hanımefendi, oğlunuz çoktan mahvolmuş...

Degas, aile bakımından zengin olduğu gibi, tablolarından hayli para kazanmışken, gene de çok derbeder bir hayat yaşardı. Parayı ancak büyük üstatların tablolarını almaya harcardı. Delacroix'nin, Manet'nin, Gauguin'in birçok eserlerini satın almış, zengin bir koleksiyon vücuda getirmişti. Yatak odasında da El Greco'nun bir tablosu vardı, gece pantolonunu bunun üzerine asardı. Evinde hizmet gören, yemek pişiren yaşlı bir kadından başka kimse yoktu.

Degas hayatının son yıllarına doğru daha da aksi, karamsar, kötümser bir adam oldu. Kendisiyle resim üzerine konuşmaya gelenleri: «Resim mi? Resim beni ilgilendirmiyor artık!» diye karşılıyordu. Tablolarını alıp satanlara kötü gözle bakıyor, bunları kendisinin sırtından geçinen asalaklar olarak görüyordu. «Yarış kazanan bir atım ben; ama, ne yazık ki hakkım olan yulafı vermediler bana» diyordu.

Seksenine yaklaşmıştı, gözlerinden birini kaybetmiş olmasına rağmen, sağlığı yerindeydi. Gittikçe içi içine sığmaz bir adam olmuştu. Evinde hiç duramıyor, Paris sokaklarında dolaşıp duruyordu.

Üzerine çöken karamsarlık gittikçe artıyordu. Zaman zaman sinir nöbetleri geçiriyordu. Böyle bunaltılı bir anında 26 eylül 1917'de kendi eliyle hayatına son verdi. Büyük ressam 83 yaşına kadar yaşamış, yüzlerce tablo bırakmıştı. Guy de Maupassant ona bir kitabını imzalayarak hediye ederken şöyle yazmıştı:

«Hayatı benim resmetmek istediğim gibi resmeden Edgar Degas'ya.»

TARANAN KADINLAR

Grekçe, Latince derslerinde büyük başarı göstermişti. Klasik eserlere düşkünlüğü de hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

Liseyi bitirdikten sonra babasının zoruyla hukuk fakültesine yazıldı ama, kendisi ressam olmak istiyordu. Bu yüzden babasıyla arası açıldı. Onun: «Böyle saçma bir işe ben para yatırmam...» demesine karşılık, «Ben beş parasız da yaşarım...» diyerek baba ocağı ile ilgisini kesti, bir banker oğlu olduğu halde, Paris'in fakir öğrenci mahallelerinden birine postu serdi.

1855'te, Degas 21 yaşında Güzel Sanatlar Okulu'na yeni başlamıştı. Ondan önceki okulların-

vam etmiştir. Tablolarını Empresyonist'lerle birlikte sergilemiş, onlardan biri olarak tanınmış olmakla beraber, Degas'da daima klasik bir taraf kalmış ve bu onun özelliğini teşkil etmiştir.

1861 Degas'ın sanatında bir dönüm noktası oldu. O güne kadar, Ingres'in yolundan gitmiş, tarihî konular işlemişti. Klasik Fransız resim sanatı izinden yürümek, o alanda gelişmek istiyordu. Şimdi ise, arkadaşları arasında yeni bir resim akımının başladığını görüyor, kendisini bunun çekiminden kurtarıyordu. Bu arada Manet ile tanıştı ve onunla yakın arkadaş oldu. Bu yeni ressamlar, klasik konuları

le meşguldü. 1872'de Paris'e geldi. Dönüşünde Degas onu uğurlamaya gemiye kadar gitmişti. Birdenbire kendisi de Amerika'ya gitmek hevesine kapıldı, gemide kaldı.

Degas'ın sanatında en zengin dönem 1873-1887 arasındadır. Çok değişik konuları işliyor, bunların hepsinde kuvvetli bir desen temeli üzerine hareketliliği ön planda tutuyordu. Sirklere, gazinolara, at yarışlarına, operalara gidiyor, oradaki sahneleri defterine çiziyor, sonra bunları atelyesinde taval üzerine geçiriyordu.

Kırk yaşlarındayken iyi bir ün

zaman zihninizde görmeye devam ettiğinizi çizmelisiniz.

Edgar Degas 19 temmuz 1834'te Paris'te varlıklı bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası Amerika ile ilişkileri olan büyük bir iş adamı, bir bankardı. Annesi New Orleans'ta doğup büyümüş bir Fransızdı, babası onunla İtalya'da tanışıp evlenmişti. Baba Degas bir iş adamıydı ama, sanata karşı büyük bir ilgisi vardı, evi birçok ünlü ressamın tablolarıyla doluydu. Küçük Degas da ilk sanat zevkini bunlardan almıştı. Yalnız, babası onun ressam olmasını akıldan bile geçirmiyor, oğlunu avukat yapmak istiyordu.

Degas çok içli bir çocuk olarak tanınmıştı. Yaşlıları arasına karışmıyor, kendini oyundan çok, okumaya veriyordu. Edebiyat, müzik, resim onun en sevdiği şeylerdi. Okulda ciddiliği ve çalışkanlığı ile dikkati çekmiş,

da olduğu gibi burada da kendini derslerine vermiş, gece-gündüz çalışıyordu. Atelye çalışmalarından artakalan zamanlarında kitap okuyordu. Sanat tarihi, resim tekniği kitaplarının yanı sıra elinden düşmeyen bir kitap da Dante'nin «İlahî Komedî» siydi.

Delikanlının inadı karşısında en sonunda babanın yüreği yumuşadı. Artık Degas babasının bağladığı aylıkla, ufak bir daire tutmuş, daha rahat çalışma imkânı bulmuştu. Paris'in maceralı hayatına ilgi duymuyor, boş vakitlerini müzelerde eski ustaların eserlerini incelemekle, kopya etmekle geçiriyordu. Okulda Ingres'in öğrencilerinden olan Louis Lamothe'un yanında çalıştığı için bu büyük ressama karşı derin bir hayranlık beslemeye başlamıştı. Ertesi yıl, (1856) ilk defa İtalya'ya gitti, orada da İtalyan Renaissance ressamlarının eserlerini inceledi. Bu klasik etki Degas'ın bütün eserlerinde de-

birakmışlar, hayattan alınmış sahneleri işliyorlardı. Degas da onların yolundan gitti, bale temsilleri, at yarışları, çalgıcılar gibi, Paris'in hareketli hayatını işlemeye koyuldu. «Matmazel Fio-cre Pınar Balesinde» adındaki tablosu bu dönemin en güzel eserlerinden biridir.

Hareket Degas'ı sarmış, sanatına yeni bir kudret kazandırmıştı. At yarışlarında boyuna resim çiziyor, uçan bacakların hızını kâğıt üzerine geçirmeye çalışıyordu. Sonra eve geliyor, küçük küçük at modellerini önüne dizerek, onlara bir şekil vererek tablosunu işlemeye başlıyordu. Bütün merakı hareket halindeki bir şeyin bir an içindeki görünüşünü tespit edebilmektir. Bale sahnelerindeki hareketleri tespit eden tablolarındaki uçuk renkler enstantane bir fotoğrafı ne kadar andırır!

Degas'ın kardeşi René Degas, New Orleans'ta pamuk ticaretiy-

kazanmış bulunuyordu. Empresyonistler arasında sayılmakla beraber, bu yeni resamlara yöneltilen şimşeklerden uzak kalıyor, eserlerindeki klasik hava onu ağır tenkitlerden kurtarıyordu.

Degas kendini mutlu sayabiliirdi: Birçok ressamın kaderi olan yoksulluk, anlaşılammak, hastalık onun pek bilmediği şeylerdi. Öyleyken, gene de üzerine pek karamsar bir görüş gelmişti. Tek rahatsızlığı gözlerinin zayıflığıydı; bunu da büyütüyor, daima kör olmak korkusu içinde yaşıyordu.

Degas, birçok bakımlardan Michelangelo'ya benzetilebilir: İki de hiç evlenmemişlerdi, ikisi de insandan kaçarak tanınmıştı; ikisi de yaklaşan bir ölüm korkusu içinde bulundukları halde, çok uzun yaşamışlar, son yıllarına kadar eser vermişlerdir. Michelangelo gibi Degas da avuntuyu edebiyatta, felsefede bulmuş, o da şiir yazmıştır.

Degas açık sözlülüğüyle, iğneli diliyle tanınmıştı. Bir gün bir kadınla aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir:

— Oğlum resim yapıyor. Tabiat manzaralarını tıpatıp benzetiyor.

— Oğlunuz kaç yaşında?

— On beş.

— Bu kadar genç olduğu halde hayalden böylesine uzak ha? Yazık, hanımefendi, oğlunuz çoktan mahvolmuş...

Degas, aile bakımından zengin olduğu gibi, tablolarından hayli para kazanmışken, gene de çok derbeder bir hayat yaşardı. Parayı ancak büyük ustaların tablolarını almaya harcardı. Delacroix'ın, Manet'nin, Gauguin'in birçok eserlerini satın almış, zengin bir koleksiyon vücuda getirmişti. Yatak odasında da El Greco'nun bir tablosu vardı, gece pantolonunu bunun üzerine asardı. Evinde hizmet gören, yemek pişiren yaşlı bir kadından başka kimse yoktu.

Degas hayatının son yıllarına doğru daha da aksi, karamsar, kötümser bir adam oldu. Kendisiyle resim üzerine konuşmaya gelenleri: «Resim mi? Resim beni ilgilendirmiyor artık!» diye karşılıyordu. Tablolarını alıp satanlara kötü gözle bakıyor, bunları kendisinin sırtından geçinen asalaklar olarak görüyordu. «Yarış kazanan bir atım ben; ama, ne yazık ki hakkım olan yulafı vermediler bana» diyordu.

Seksenine yaklaşmıştı, gözlerinden birini kaybetmiş olmasına rağmen, sağlığı yerindeydi. Git-tikçe içi içine sığmaz bir adam olmuştu. Evinde hiç duramıyor, Paris sokaklarında dolaşıp duruyordu.

Üzerine çöken karamsarlık git-tikçe artıyordu. Zaman zaman sinir nöbetleri geçiriyordu. Böyle bunaltılı bir anında 26 eylül 1917'de kendi eliyle hayatına son verdi. Büyük ressam 83 yaşına kadar yaşamış, yüzlerce tablo bırakmıştı. Guy de Maupassant ona bir kitabını imzalayarak hediye ederken şöyle yazmıştı:

«Hayatı benim resmetmek istediğim gibi resmeden Edgar Degas'ya.»

TARANAN KADINLAR

Grekçe, Latince derslerinde büyük başarı göstermişti. Klasik eserlere düşkünlüğü de hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

Liseyi bitirdikten sonra babasının zoruyla hukuk fakültesine yazıldı ama, kendisi ressam olmak istiyordu. Bu yüzden babasıyla arası açıldı. Onun: «Böyle saçma bir işe ben para yatıramam...» demesine karşılık, «Ben beş parasız da yaşarım...» diyerek baba ocağı ile ilgisini kesti, bir banker oğlu olduğu halde, Paris'in fakir öğrenci mahallelerinden birine postu serdi.

1855'te, Degas 21 yaşında Güzel Sanatlar Okulu'na yeni başlamıştı. Ondan önceki okulların-

vam etmiştir. Tablolarını Empresyonist'lerle birlikte sergilemiş, onlardan biri olarak tanınmış olmakla beraber, Degas'da daima klasik bir taraf kalmış ve bu onun özelliğini teşkil etmiştir.

1861 Degas'ın sanatında bir dönüm noktası oldu. O güne kadar, Ingres'in yolundan gitmiş, tarihî konular işlemişti. Klasik Fransız resim sanatı izinden yürümek, o alanda gelişmek istiyordu. Şimdi ise, arkadaşları arasında yeni bir resim akımının başladığını görüyor, kendisini bunun çekiminden kurtaramıyordu. Bu arada Manet ile tanıştı ve onunla yakın arkadaş oldu. Bu yeni ressamlar, klasik konuları

le meşguldü. 1872'de Paris'e geldi. Dönüşünde Degas onu uğurlamaya gemiye kadar gitmişti. Birdenbire kendisi de Amerika'ya gitmek hevesine kapıldı, gemide kaldı.

Degas'ın sanatında en zengin dönem 1873-1887 arasındadır. Çok değişik konuları işliyor, bunların hepsinde kuvvetli bir desen temeli üzerine hareketliliği ön planda tutuyordu. Sirkelere, gazinolara, at yarışlarına, operalara gidiyor, oradaki sahneleri defterine çiziyor, sonra bunları atelyesinde tuval üzerine geçiriyordu.

Kırk yaşlarındayken iyi bir ün